

ÖYA LILAR Ç N YALNIZLIK ÖLÇE ÖN N TÜRK KÜLTÜRÜNE UYARLAMASI: Geçerlilik ve Güvenirlik Çal, mas,¹

HAN FE AKGÜL², B NNUR YE LYAPRAK³
Erciyes Üniversitesi / Ankara Üniversitesi

Özet

Ya am süresinin uzamas, ile birlikte tüm dünyada oldu u gibi Türkiye'de de ya l,lara yönelik psikolojik dan, ma ve rehberlik hizmetlerine duyulan gereksinim artm, t,r. Bu çal, mada yaln, z,l,k düzeyinin belirlenmesinde kullan, lmak üzere geli tirilmi olan (Gierveld & Kamphuis,1985) ve 1999 y, ll, nda revize edilen (van Tilburg ve de Jong Gierveld,1999) öYa l, lar için Yaln, z,l,k Ölçe inin (Y YÖ)öTürk kültürüne uyarlanmas, amaçlanm, t,r. Çal, ma kapsam, nda ölçe in güvenirlik ve geçerlilik analizlerinde hedef evreni temsil edecek örnekleme verilerine ula abilmek üzere, Kayseri ili merkez, köy ve kasabalar, nda ya ayan 65 ya ve üstü 950 ya l, ya anketörler taraf, ndan yüz yüze görüşme yoluyla ölçek uygulanm, t,r. Uygulanan ölçeklerden 809 ki inin verileri istatistiksel analizler için kullan, lm, t,r. Y YÖ'nin geçerlili ini s, namak amac, yla yap, geçerlili i ve ölçüt ba , nt, l, geçerlilik çal, malar, yap, lm, t,r. Ölçme arac, n, n yap, geçerlili i Aç, mlay, c, ve Do rulay, c, Faktör Analizi ile test edilmi tir. Faktör analizi sonucunda Y YÖ'nün tüm maddelerinin, öz de eri birden büyük iki faktörde toplandı, ,, orijinalinde oldu u gibi ölçe in iki faktörlü bir yap, ya sahip oldu u bulunmu tur. Ölçüt ba , nt, l, geçerlik çal, malar, kapsam, nda Y YÖ'nin depresyon ile korelasyonu .69 ve yak, nl, k de i keniyile korelasyonu ise -.65 dir. Ölçe in Cronbach alfas, ise = .85'tir. Ölçe in test-tekrar test sonucu ise $r = .93$ dür. Bu sonuçlara göre Y YÖ'nün hem alt boyutlar hem de toplam puan aç, s, ndan kararl, ölçümler yapabildi i ve ölçüm güvenirli inin yeterli oldu u söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Ya l, , yaln, z,l,k, ya l, yaln, z,l,k ölçe i, ölçek uyarlama

Adaption of loneliness scale for elderly into Turkish culture: Validity and reliability study

Abstract

With the prolongation of survival time, as in the whole World, the need for psychological consultancy and guidance services for elderly people has increased. This study aims to adapt the Loneliness Scale for Elderly (LSE), which is developed to determine loneliness level of elderly people, into Turkish culture. With this aim, the scale that the original form was generated by (Gierveld & Kamphuis,1985) and revised in 1999 (van Tilburg and de Jong Gierveld,1999) has been adapted into Turkish, the validity and reliability studies has been carried out as well. To be able to obtain the data of this study, 950 elderly people aged 65 and over were tested on the scale. 809 people's scale has been used for statistical analysis. In order to test the validity of LSE, construct validity, criterion validity studies were conducted. The construct validity of the

¹ Bu makalenin bir bölümü 16-18 Nisan 2015 tarihinde Denizli'de yapılan VIII. Ulusal Ya l, l, k Kongresinde sunulmu tur.

² Ö r. Gör., Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, KAYSER e-mail: hakgul@erciyes.edu.tr

³ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, ANKARA e-mail: byesilyaprak@ankara.edu.tr

measurement instrument was tested by means of Exploratory and Confirmatory Factor Analysis. As a result of factor analysis of all the substances under study LSE, eigenvalues greater than one that collected in the two factors, as in the original it has been found that the scale has a two-factor structure. In scope of criterion-related validity studies, the correlation between depression and LSE is .69 and the correlation with the proximity variable is -.65. The internal consistency Cronbach's alpha coefficient is .85. The test-retest reliability of the scale is $r=.93$. According to these results, it can be suggested that the LSE can make stable measurement for both sub-dimensions and total points besides it is sufficient for measurement reliability.

Key words: Elderly, Loneliness, Loneliness Scale for Elderly, Scale Adaption

1.G R

Türkiye geli mekte olan bir ülkedir. Geli mi ülkelerde geli mi li in getirdi i kavramlardan ikisi yaln,zl,k ve ya l,l,kt,r. Yaln,zl,kla ilgili literatür incelendi inde, yaln,zl, ,n toplumun birçok kesiminde yayg,n olarak ya an,ld, ,, ya l,lar,n da yaln,zl,k ya ant,s,n,n getirdi i olumsuzluklara maruz kald, , dü ünülmektedir. nsanlar, ya amlar,n,n her hangi bir döneminde, az ya da çok yaln,zl,k duygusu ya am, lard,r. Sullivan (1953)æ göre yaln,zl,k; ki inin yak,nl,k ihtiyac,n,n kar ,lanmad, , durumda ortaya ç,kan, tüm insan ya ant,lar,n,n en ac, verenidir. Peplau ve Perlman (1982) yaln,zl, ,, öki inin sosyal ili kilerinde niceliksel ya da niteliksel olarak bir ekilde ortaya ç,kan, ho olmayan psikolojik durumö olarak tan,mlamaktad,rlar. de Jong-Gierveld (1988) yaln,zl, ,n çok yönlülü ünü vurgulam, t,r. Weiss (1973) yaln,zl, ,n iki türünden söz etmektedir; duygusal ve sosyal yaln,zl,k. Duygusal yaln,zl,k; Bir bireyin ba ka bir ki iyle bir yak,nl,k ya da bir ba lanma ili kisinin olmay, ,ndan kaynaklanmaktad,r. Sosyal yaln,zl,k ise; bir bireyin sosyal ili ki a ,ndan yoksun olmas, ile olu an bir yaln,zl,k türüdür.

Tüm dünyada oldu u gibi Türkiye'de de ya l, nüfus di er ya gruplar,ndaki nüfusa göre daha yüksek bir h,z ile art, göstermektedir. Ya l, nüfus oran, 2013 y,l,nda % 7.7 iken, 2023 y,l,nda % 10.2, 2050 y,l,nda % 20.8, 2075 y,l,nda ise % 27.7'ye yükselece i tahmin edilmektedir. Nüfus projeksiyonlar,na göre Türkiye'nin ya l, nüfus oran,n,n 2023 y,l,nda % 10.2'ye yükselece i ve öçok ya l,ö nüfuslu ülkeler aras,nda yer alaca , tahmin edilmektedir (TÜ K, 2013). 21. yüzy,l,n tüm dünyadaki beklentilerine paralel olarak Türkiye'de de ya l, yüzy,l, olaca , dü ünülmektedir. Türkiye'de, bireyler çok daha uzun y,llar,n, ya l,l,k döneminde geçirmeye ba lam, ve ya l, bireylerin bu döneme özgü gereksinimleri ön plana ç,km, t,r (Sivi ve Demir, 2004). Böylece, tüm dünyada oldu u gibi Türkiye'de de ya l,lara yönelik psikolojik dan, ma ve rehberlik hizmetlerine duyulan gereksinim artm, t,r.

Yeti kin ve ya l,lar,n yaln,zl,k duygu düzeylerini ölçmek için ilgili ara t,rmalarda yayg,nl,kla kullan,lan Yaln,zl,k Ölçe i (Loneliness Scale), orijinali Gierveld ve Kamphuis (1985), taraf,ndan geli tirilmi , 1999 y,l,nda revize edilmi olan (van Tilburg and de Jong Gierveld,1999) bir ölçme arac,d,r. Ölçek, özellikle kuramsal bir altyap, ile geli tirilmi olan ve psikometrik aç,dan geçerli ve güvenilir kan,tlar sunmas, bak,m,ndan yaln,zl,k duygusunun ölçümünde en yayg,n kullan,lan üç araçtan birisi ve yeti kin ve ya l,lar,n yaln,zl,k düzeylerinin ölçümünde kullan,lmak üzere geli tirilen iki araçtan birisidir (Victor, Scameler ve Bond, 2012; Treacy, ve di erleri, 2004). Y YÖ, farkl, kültürlere uyarlanm, uluslar aras, birçok ara t,rmada kullan,lm, güvenilir ve geçerli bir ölçme arac,d,r (Grygiel, Humenny, Rebisz, Switaj, ve Sikorska-Grygiel, 2011; Korporaal, Broese van Groenou, ve van Tilburg, 2008; van Tilburg, Havens ve de Jong Gierveld, 2004; Dykstra, 2004; de Leeuw,1992).

Türkçe uyarlama çal, mas,n,n; ya l,lar,n yaln,zl, ,n,n de erlendirilmesine yönelik yeni ara t,rmalar yap,lm,as,n, te vik edece i ve böylece alan yaz,n,n geli mesine önemli bir katk,

sa layaca ,, ara t,rma sonuçlar,n,n uluslar aras, literatürde bu konularda yürütülen benzer çal, malarla kar ,la t,r,lmaz,na f,rnsat vermesi ve kültürler aras, kar ,la t,rmal, çal, malar,n yap,lmaz, aç,s,ndan uyar,c, bir kaynak olu turmas, beklenebilir. Bu do rultuda; bu çal, mada ya l,lar,n yaln,zl,k düzeyinin belirlenmesinde kullan,lmak üzere geli tirilen Ya l,lar için Yaln,zl,k Ölçe i (Y YÖ)nin, Türk kültürüne uyarlanmas, amaçlanm, t,r.

2.YÖNTEM

2.1.Kat,ılmc,lar

2014 y,l,nda gerçekte tirilen ara t,rmaya Kayseri ili, merkez, ilçe, köy ve kasabalar,nda ya ayan ara t,rmaya gönüllü olarak kat,ılmay, kabul eden 65 ya ve üstü 950 ya l, dahil edilmi , ölçek anketörler taraf,ndan yüz yüze görü me yoluyla uygulanm, t,r. Uygulanan ölçeklerden 809 ki inin verileri istatistiksel analizler için kullan,lm, t,r. 809 ki iden olu an çal, ma grubunun demografik özellikleri unlard,r: Ya l,lar,n % 52,5đ kad,n; % 47,5đ erkektir. 809 ya l,n,n % 54,9đ 64-74 ya aral, ,nda; % 29,5đ ise 75-84 ya aral, ,nda; % 15,6đ, ise 85 ya ve üstü bireylerden olu maktad,r. Örneklem grubundaki bireylerden; % 56,5đ okur-yazar ve ilkokul mezunu; % 8,8đ ortaokul mezunu; % 7,5đ lise; % 3,5đ üniversite mezunu; % 0,9đın ise lisansüstü mezunu oldu u, bununla birlikte; % 22,9đınun ise okur-yazar olmad, , tespit edilmi tir. Bireylerin medeni durumlar, incelendi inde, % 46,6đ,n,n halen evli oldu u; % 42,9đınun e inin öldü ü; % 6,2đ,n,nin bo and, ,; % 2,2đsinin de hiç evlenmedi i; % 1,7đsinin e inden ayr, ya ad, , saptanm, t,r. Örneklem grubu ikamet etme ekli aç,s,ndan incelendi inde ise, % 45,9đınun kendi evinde ailesiyle birlikte; % 19,8đınin çocu unun ailesiyle birlikte; % 18,3đınin kendi evinde yaln,z; % 13,6đ,n,n sosyal hizmet kurumuna ba l, tesislerde ya am,n, sürdürdü ü tespit edilmi tir. Bu gruba ek olarak, ölçek maddelerinin dil e de erli ini test etmek için Erciyes Üniversitesi ngiliz Dili ve Edebiyat, bölümünde okuyan üçüncü ve son s,n,f 68 ö renci de ara t,rmaya dâhil edilmi tir.

2.2.Veri Toplama Araçlar,

Bu çal, mada verileri toplamak amac,yla, Ya l,lar için Yaln,zl,k Ölçe i, Geriatrik Depresyon Ölçe i (GDÖ), WHOQOL-OLD: Ya l,lar için Dünya Sa l,k Örgütü Ya am Kalitesi Modülü (Yak,nl,k Alt Ölçe i) kullan,lm, t,r.

Ya l,lar için Yaln,zl,k Ölçe i: Yaln,zl,k duygusunu ölçmek amac,yla Gierveld ve Kamphuis (1985), taraf,ndan geli tirilmi , 1999 y,l,nda Tilburg ve Gierveld taraf,ndan revize edilmi olan (van Tilburg ve de Jong Gierveld,1999) ölçek bili sel davran, ç, yakla ,m, esas alarak geli tirilmi bir ölçme arac,d,r. Toplamda 11 maddesi olan ölçek, iki alt boyuttan olu maktad,r: ölçe in alt, maddesi (2, 3, 5, 6, 9, 10) duygusal yaln,zl, , ölçen, olumsuz maddeler; be maddesi ise (1, 4, 7, 8, 11) sosyal yaln,zl, , ölçen, olumlu maddelerdir. Toplam yaln,zl, , hesaplamak için; duygusal yaln,zl,k sonuçlar, ile sosyal yaln,zl,k sonuçlar, toplanmal,d,r. Bu iki boyutun toplam, genel yaln,zl,k puan,n, olu turmaktad,r (de Jong Gierveld ve van Tilburg, 2011). Ölçekte yer alan her bir ifadenin içerdi i durumun ne derece ki i taraf,ndan ya an,ld, ,, 3đü likert tipi dereceleme ile belirlenmektedir. Üçlü dereceleme u ekildedir; 0=evet, 1=olabilir, 2=hay,r. Ki iyi en iyi ifade etti i dü ünülen ,kk,n i aretlenmesi yoluyla ölçek yan,tlan,r. Ölçek maddelerinin 6đ, düz, 5đ ters yönde kodlanm, t,r. Olumlu yöndeki ifadeleri içeren maddeler (1, 4, 7, 8, 11) 0=evet, 1=olabilir, 2=hay,r; olumsuz yöndeki ifadeleri içeren maddeler (2, 3, 5, 6, 9, 10) bunun tersi olarak 2=evet, 1=olabilir, 0=hay,r ekinde puanlanmaktad,r. Ölçekten al,nacak en dü ük puan 0, en yüksek puan 22đdir. Yaln,zl,k ölçe inin, ölçüt geçerli ini test etmek amac,yla UCLA yaln,zl,k ölçe i ile yap,lan iki ayr, çal, man,n sonucunda .66 ve .81 korelasyon bulunmu tur (de Jong Gierveld and Kamphuis,1985; de Jong Gierveld and van Tilburg, 2011). Ölçekle

yapılan iki ayrı güvenilirlik çalışması, mas,nda (de Jong Gierveld and van Tilburg, 2011; de Leeuw 1992) ölçe in iç tutarlılık katsayısı, .97 ve .84 olarak bulunmuştur.

Geriatrik Depresyon Ölçeği: Yesavage ve arkadaşları, (1983) tarafından geliştirilmiş, yaşlılara yönelik, öz bildirim dayalı, yanıtlanması kolay, yanıtlar sadece "evet" ya da "hayır" ekinde olan 30 sorudan oluşan bir ölçektir. Depresyon lehine her yanıt bir puan, diğer yanıtlar sıfır puan değerindedir. Ertan ve arkadaşları, (1997) tarafından yapılan çalışmada ölçe in test-tekrar test tutarlılığı, $r = .77$; iç tutarlılık katsayısı ise $\alpha = .92$ olarak bulunmuştur.

WHOQOL-OLD: (Yakınlık Alt Ölçeği): Dünya Sağlık Örgütü Yaşlılarda Yaşam Kalitesi Modülü, alt boyut içinde, cevapları beşli likert ölçeği ile saptanmış, 24 sorudan oluşan ölçektir. Yakınlık boyutu, kişisel ve özel ilişkiler kurabilme becerisini değerlendirir. Her bir soru için en düşük puan 1, en yüksek puan 5'tir, olası boyut puanları, 4620 aralığındadır (Eser, Saatli, Eser, Baydur ve Fidaner, 2010).

2.3. İstem Yolu

İlk olarak; ölçme aracı, nın uyarlanması, ve uygulanabilmesi için ilgili kişiler ve kurumlardan gerekli izinler alınmış, tır. Daha sonra ölçe in İngilizce'den Türkçeye çeviri çalışması, yapılmış, tır. Üçüncü aşamada; araştırmaya yapılacak grubun özelliklerini tanıyan rastgele seçilmiş 28 kişi üzerinde ölçe in pilot uygulaması yapılmış, ve sonucunda ölçe in yaşlılara yüz yüze uygulanmasına karar verilmiş, ölçek 65 yaş ve üstü 950 yaşlıya yüz yüze uygulanmış, tır. Dördüncü aşamada, toplanan veriler üzerinde ölçe in geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış, tır.

Çeviri sürecinde, her iki dili de iyi bilen, test yapması hakkında bilgisi olan çevirmenlerin oluşturduğu altı kişilik bir grup tarafından ölçe in İngilizceden Türkçeye çeviri çalışması yapılmış, tır. Ardından Eğitim Bilimleri Alanında iki uzman görüşüne başvurulmuş, Türkçe form oluşturulmuştur. Türkçe form iki kişilik tarafından İngilizceye çevrilerek ölçe in özgün dile geri çevirisi yapılmış, tır. Çeviri ve geri çeviri süreci farklı kişilerce yapılmış, tır. Ölçe in dil değeri değerlendirilmesini test etmek için Erciyes Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyat bölümünde okuyan üçüncü ve son sınıfta 68 öğrenciye önce İngilizce, iki hafta sonra ise Türkçe formu uygulanmış, tır. İngilizce ve Türkçe formlardan elde edilen puanlar arasında $.91 (p < .01)$ pozitif ve anlamlı korelasyon saptanmış, tır.

2.4. Verilerin Analizi

Y YÖ'nün geçerliliğini sağlamak amacıyla yapılmış, geçerliliği ve ölçüt bağıntılı geçerlilik çalışmaları yapılmış, tır. Y YÖ'nün faktör yapısını açığa çıkarmak için faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Y YÖ'ye yanıt vermiş 809 kişilik gruptan elde edilen verilerinin 400'ü üzerinde doğrulayıcı, 409'ü üzerinde açıklayıcı faktör analizi yapılmış, tır. Bu gruplardan elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi ile incelenmiştir. Y YÖ'nün güvenilirlik çalışması, nda iki yöntem kullanılmış, tır. Ölçe in iç tutarlılığı, incelemek için Cronbach Alpha katsayısı; ölçe in zamana karşı güvenilirliğini incelemek amacıyla hesaplanan test-tekrar test devamlılık katsayısı, kullanılmış, tır. istatistiksel analizler SPSS 20.00 ve LISREL 8.7 ile gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırma kapsamında öncelikle, Y YÖ'nün Türkçeye çevirisi yapılmış, ve dil geçerliliğini ilişkin kanıtları sağlanmış, tır. İngilizce ve Türkçe formlardan elde edilen puanlar arasında $.91 (p < .01)$ pozitif ve anlamlı korelasyon saptanmış, tır.

3.1.Yap, Geçerlili i

Ya l,lar çin Yaln,zl,k Ölçe için Türkçe formunun yap, geçerlili i, faktör analizi yöntemiyle yap,lm, t,r. 809 verinin 409ü üzerinde aç,mly,c,, 400ü üzerinde do rulay,c, faktör analizi yap,lm, t,r.

Aç,mly,c, Faktör Analizi: Y YÖöye yan,t vermi 409 ki ilik gruptan elde edilen verilerin aç,mly,c, faktör analizine uygunlu u Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi ile incelenmi tir sonuçlar Tablo 1de sunulmu tur.

Tablo 1. KMO ve Bartletts Testi sonuçlar,

KMO ve Bartlett's Testi De erleri		
K.M.O. Örneklem Yeterlili i		.860
	Ki Kare	1383,23
Bartlett's Testi	Serbestlik Derecesi	55
	p	0.000

Tablo 1'de görüldü ü gibi KMO örneklem yeterlili i .86 ve Barlett's Testi $p < .001$ dir. Y YÖ ile yap,lan faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yükleri Tablo 2de yer almaktadır.

Tablo 2. Y YÖ için Türkçe formundaki maddelere ili kin faktör yükleri

Madde no ve Orijinal Faktörü	Duygusal yaln,zl,k (DY)	Sosyal yaln,zl,k (SY)
Madde 5 DY	.80	
Madde 9 DY	.74	
Madde 2 DY	.70	
Madde 10 DY	.67	
Madde 3 DY	.56	
Madde 6 DY	.48	
Madde 8 SY		.80
Madde 4 SY		.77
Madde 7 SY		.75
Madde 1 SY		.69
Madde 11 SY		.61

Tablo 2de görüldü ü gibi toplam 11 maddeden olu an Y YÖ ile yap,lan aç,mly,c, faktör analizi sonucunda Y YÖ için tüm maddelerin, öz de eri birden büyük iki faktörde toplandı, ,, orijinalinde oldu u gibi ölçe in iki faktörlü bir yap,ya sahip oldu u görülmektedir. ki faktöre ili kin aç,klanan toplam varyans % 64.75dir.

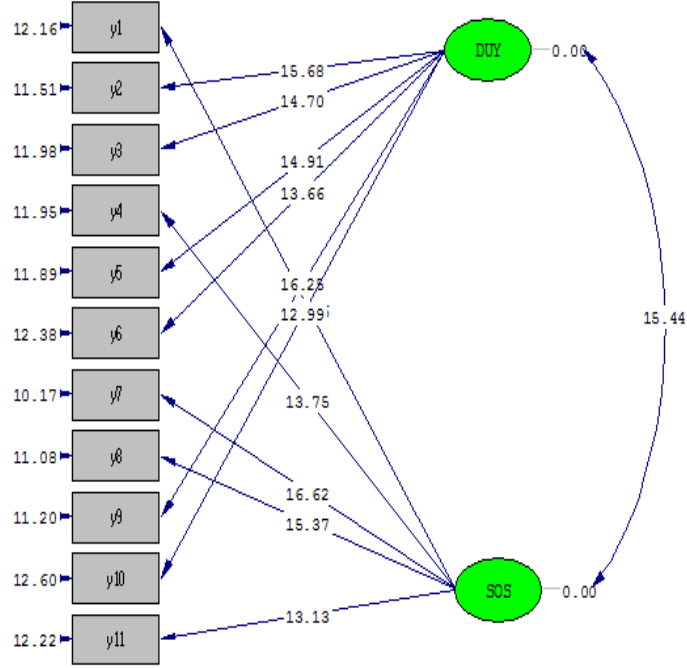
Do rulay,c, Faktör Analizi: Y YÖöye yan,t vermi 400 ki ilik gruptan elde edilen verilerin faktör analizine uygunlu u Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi ile incelenmi tir sonuçlar Tablo 3de sunulmu tur.

Tablo 3. KMO ve Bartletts Testi sonuçlar,

KMO ve Bartlett's Testi De erleri		
K.M.O. Örneklem Yeterlili i		.875
	Ki Kare	1698,4
Bartlett's Testi	Serbestlik Derecesi	55
	p	0.000

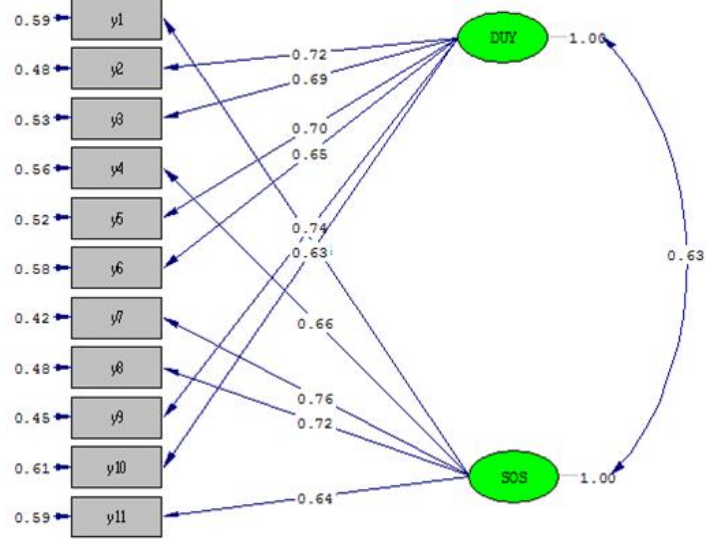
Tablo 3'de görüldü ü gibi KMO örneklem yeterlili i .87 ve Barlett's Testi $p < .001$ dir. ki faktörden olu an Ya l,lar çin Yaln,zl,k Ölçe inden toplanan verilerle kuramsal modelin ne derece uyum gösterdi ini incelemek amac,ya yap,lan do rulay,c, faktör analizi sonucunda

baz, uyum istatistikleri elde edilmiştir. Buna göre, $\chi^2=186.42$ ($n=400$, $sd=43$, $p=.000$), $\chi^2/sd=4.34$, $RMSEA=.09$, $RMR=.04$, $SRMR=.05$, $GFI=.92$, $AGFI=.88$ olarak bulunmuştur. Modeldeki tüm yolların t değerleri ekil 1'de verilmiştir. Çal, man, n verileri üzerinde ortaya çıkan iki faktörlü model ekil 2'de verilmiştir.

Chi-Square=186.42, df=43, P-value=0.00000, RMSEA=0.091

ekil 1. DFA t de erleri

Chi-Square=186.42, df=43, P-value=0.00000, RMSEA=0.091

ekil 2. DFA standart katsay,lar

3.2.Ölçüt Ba ,nt,l, Geçerlili i

Ölçüt ba ,nt,l, geçerli i test etmek amac,yla benzer ölçekler geçerli i yap,lm, t,r. Türkiye’de özellikle ya l,lar,n yaln,zl, n, ölçen bir ölçe e rastlanmam, t,r. Yaln,zl,kla, depresyon de i kenil aras,ndaki ili kiyl incelemek için, ya l,lar için geli tirilmi Geriatrik Depresyon Ölçe i (Yesavage ve arkada lar,,1983; Ertan ve arkada lar,, 1997) ve yaln,zl,kla, yak,nl,k de i kenil aras,ndaki ili kiyl incelemek için ise WHOQOL-OLD: Ya l,lar çin Dünya Sa l,k Örgütü Ya am Kalitesi Modülü’nün Yak,nl,k Alt Ölçe i (Eser, Saatli, Eser, Baydur, Fidaner, 2010) ölçüt olarak kabul edilmi tir. Bu üç ölçek 232 ya l, bireye ayn, zamanda uygulanm, t,r. Y YÖ ve iki ölçek aras,ndaki ili kinin incelenmesi amac,yla Pearson Momentler Çarp,m, Korelasyon Katsay,s, hesaplanm, t,r ve elde edilen puanlar aras,ndaki korelasyonlar Tablo 4’de sunulmu tur.

Tablo 4. Y YÖ alt boyutlar, ile GDÖ ve WHOQOL-OLD: (Yak,nl,k Alt Ölçe i) ölçekleri puanlar, aras,ndaki korelasyonlar

	Duygusal Yaln,zl,k (DY)	Sosyal Yaln,zl,k (SY)	Toplam (Y YÖ)
Depresyon (GDÖ)	.65	.55	.69
Yak,nl,k (YAÖ)	-.51	-.63	-.65

n=232, p<0.01

Tablo 4’de görüldü ü gibi GDÖ’nin puanlar, ile DY boyutu puanlar, aras,nda .65 düzeyinde, SY boyutu puanlar, aras,nda .55, Y YÖ’ü toplam puanlar, aras,nda .69 düzeyinde pozitif yönde, yeterli düzeyde, anlaml, bir ili ki bulunmu tur. WHOQOL-OLD: Yak,nl,k Alt Ölçe i puanlar, ile DY alt boyutu puanlar, aras,nda -.51 düzeyinde, SY alt boyutu puanlar, aras,nda

-.63, Y YÖ toplam puanlar, aras,nda ise -.65 düzeyinde negatif yönde, anlaml, bir ili ki bulunmu tur.

3.3.Güvenirlik

Y YÖ'nün güvenilirlik çal, mas,nda iki yöntem kullan,lm, t,r. Ölçe in iç tutarl,ı, n, incelemek için Cronbach Alpha katsay,s; ölçe in zamana kar , güvenilirli ini incelemek amac,yla hesaplanan test-tekrar test devaml,ı,k katsay,s, kullan,lm, t,r.

Ölçe in ve alt boyutlar,n,n ç tutarl,ı,k katsay,lar, 809 ya l,dan toplanan verilerden hesaplanm, t,r. Elde edilen de erler Tablo 5'de sunulmu tur.

Tablo 5. Ya l,lar için Yaln,zl,k Ölçe i ve alt boyutlar,n,n iç tutarl,k katsay,lar,

	Duygusal yaln,zl,k (DY)	Sosyal yaln,zl,k (SY)	Toplam (Y YÖ)
Cronbach alfa katsay,lar,	.79	.81	.85

ç tutarl,k katsay,lar,; Duygusal yaln,zl,k için .79, Sosyal Yaln,zl,k için .81 ve toplamda .85 olarak bulunmu tur.

Test-tekrar test ölçümleri için Y YÖ, Kayseri Hac, Rukiye Gazi O lu Huzur Evinde ya ayan 101 ya l,ya dört hafta ara ile iki kez uygulanm, t,r. Bu iki uygulamadan elde edilen puan da ,l,mlar, aras,ndaki korelasyon katsay,lar, hesaplanm, t,r. Ölçe in zamana kar , güvenilirli ini incelemek amac,yla hesaplanan test-tekrar test devaml,ı,k katsay,lar, Tablo 6'da sunulmu tur.

Tablo 6. Y YÖ ve alt boyutlar,n,n Test-Tekrar Test devaml,ı,k katsay,lar,

	Duygusal yaln,zl,k (DY)	Sosyal yaln,zl,k (SY)	Toplam (YYÖ)
Test- Tekrar Test Korelasyonlar,	.90	.93	.93

Korelasyon DY boyutu için .90, SY boyutu için .93, toplam puan için .93 olarak bulunmu tur.

4.TARTI MA VE SONUÇ

Ara t,rman,n dil geçerlili ine ili kin bulunan korelasyon katsay,lar, Türkçe ve ngilizce formlar aras,ndaki ili kinin anlaml, düzeyde olumlu oldu unu yani maddelerin orijinal ifadeleri ile Türkçe ifadelerin birbiriyle tutarl, oldu unu göstermektedir.

Ya l,lar için Yaln,zl,k Ölçe ine yan,t vermi 409 ki ilik gruptan elde edilen verilerin aç,mlay,c, faktör analizine uygunlu u Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi ile incelenmi tir. KMO örneklem yeterlili i .86 ve Barlett's Testi $p<.001$ 'dir. KMO de eri, de i kenler taraf,ndan olu turulan ortak varyans miktar,n, bildirmektedir. Bu de erin 1.00'aa yak,n olmas, verinin faktör analizi için uygun oldu unu gösterirken, .60'ın alt,na dü mesi veriler ile faktör analizi yapman,n do ru olmayaca , anlam,na gelmektedir (Büyüköztürk, 2003). Yap,lan testler sonucunda KMO uyum ölçüsü de eri .86 bulunmu tur. KMO de erinin yüksek olmas,, ölçekteki her bir de i kenin, di er de i kenler taraf,ndan mükemmel bir ekilde tahmin edilebilece i anlam,na gelir. Bu de erin .80 ile .90 aras,nda olmas, örneklem büyüklü ü aç,s,ndan faktör analizi için veri yap,s,n,n öiyö oldu u ekinde yorumlan,r (Büyüköztürk, Çokluk ve ekercio lu, 2010). Ayn, veriler için hesaplanan Bartlett Küresellik Testi X^2 de eri ise 1383,23 olarak hesaplanm, t,r ve .001 düzeyinde manidard,r. Faktör

analizi öncesinde uygulanan KMO örnekleme yeterliliği istatistiksel sonuçlar, katımlar, ya lardan toplanan verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Y YÖ'nün Türkçe formunun yapı geçerliliğini sağlamak amacıyla SPSS 20.00 paket programı ile yapılmış faktör analizi yapılmıştır. Büyüköztürk (2003) faktör analizini: Birbiriyle ilişkili çok sayıda değişkeni bir araya getirerek az sayıda ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistiksel analiz olarak tanımlar. Büyüköztürk (2003) göre, faktör analizinde aynı yapıyı ölçmeyen maddelerin ayrıklanması ve faktör sayısını karar verirken ölçütler dikkate alınır: Özdeğeri 1.00 ve daha yüksek maddeler önemli faktörler olarak alınır. Açıklanan varyans oranının yüksek olması ilgili yapıyı iyi ölçtüğünün göstergesidir. Faktörün tanımladığı maddeyi ölçmesi için o faktörle olan ilişkisini gösteren faktör yük değerinin .45 ve daha yüksek olması tercih edilir. Ancak az sayıda madde için yük değeri .30'a kadar düşürülebilir. Toplam 11 maddeden oluşan Y YÖ ile yapılmış faktör analizi sonucunda Y YÖ'nün tüm maddelerin özdeğeri birden büyük iki faktörde toplandı, orijinalinde olduğu gibi ölçümün iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. En düşük madde yük değerinin .48 olduğunu göstermektedir. Bu faktöre ilişkin açıklanan toplam varyans %64.75'dir. Açıklanan varyans oranının yüksek olması ilgili yapıyı iyi ölçtüğünün göstergesidir. Ölçekle yapılmış birçok ara tırmanma sonucunda iki faktörlü yapı ortaya çıkmaktadır (de Jong Gierveld and van Tilburg, 1991, 1992; van Baarsen, 2001; van Tilburg, 1988). Bu çalışmada elde edilen sonuç da bu ara tırmalar ve orijinal ölçek yapılarıyla uyumludur.

Y YÖ'nün Türkçe formunun yapı geçerliliğini sağlamak amacıyla LISREL 8.7 paket programı ile doğrulanmış faktör analizi yapılmıştır. Yapı geçerliliğini incelemeye amaçlı ölçümün faktör yapı sayısını ortaya çıkarmak ise açıklanmış faktör analizinde daha önce belirlenen ölçek faktör yapı sayısını doğrulamak ise doğrulanmış faktör analizinde teknikleri kullanılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). Kültürlerarası çalışmalarda doğrulanmış (confirmatory) faktör analizinin kullanılması ölçek uyarlaması sırasında orijinal yapı korunup korunmadığını test edilmesinde çok önemlidir (Ahin, 1994). Bir ölçümün başka bir dile uyarlanması sonucunda o ölçümün faktör yapı sayısında değişim olmaması beklenir (Öner, 1987).

Yapıların için Yalnızlık Ölçeğine yanıt vermiş 400 kişilik gruptan elde edilen verilerin doğrulanmış faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi ile incelenmiştir. KMO örnekleme yeterliliği .87 ve Bartlett's Testi $p < .001$ dir. Örnekleme büyüklüğünün KMO değerinin .60'ın üzerinde olması beklenir (Tabachnick and Fidell, 2007). Çalışmanın veri setinden elde edilen KMO değeri .88 olduğundan örnekleme büyüklüğünün uygun olduğunu ifade edilebilir. Bu faktörden oluşan Yalnızlık Ölçeğinden toplanan verilerle kuramsal modelin ne derece uyum gösterdiğini incelemek amacıyla yapılmış doğrulanmış faktör analizi sonucunda bazı uyum istatistikleri elde edilmiştir. Buna göre, $\chi^2 = 186.42$ ($N = 400$, $sd = 43$, $p = .000$), $\chi^2/sd = 4.34$, RMSEA = .09, RMR = .04, SRMR = .05, GFI = .92, AGFI = .88 olarak bulunmuştur. Elde edilen istatistikler orta düzeyde uyumun varlığını işaret etmektedir (Kalaycı, 2008). Ayrıca modeldeki tüm ilişkilerin t değerleri manidar çıkmıştır. Böylece, çalışmanın verileri üzerinde iki faktörlü model doğrulanmıştır.

Ölçümün bağıntılı geçerlik çalışmaları kapsamında Y YÖ'de yer alan alt boyutların depresyon ve yakınlık değişkenleriyle arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda bulunan GDÖ'nün puanları ile DY boyutu puanları arasında .65 düzeyinde, SY boyutu puanları arasında .55, Y YÖ'nün toplam puanları arasında .69 düzeyinde pozitif yönde yeterli düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki yalnızlık düzeyleri yüksek olan kişilerin depresyona girme olasılıkları ne kadar yüksek ise yalnızlık düzeyleri düşük kişilerin depresyona girme

olas, l, klar, n, n bir o kadar dü ük olaca , ekinde yorumlanabilir. WHOQOL-OLD: Yak, nl, k Alt Ölçe i puanlar, ile DY alt boyutu puanlar, aras, nda -.51 düzeyinde, SY alt boyutu puanlar, aras, nda -.63, Y YÖ toplam puanlar, aras, nda ise -.65 düzeyinde negatif yönde, anlaml, bir ili ki bulunmu tur. Bulunan bu anlaml, bir ili ki; yaln, zl, k düzeyleri yüksek bireylerin yak, nl, k düzeylerinin dü ük olmas,, özellikle ki isel ve özel ili kiler kurabilme becerisini ölçen yak, nl, k alt ölçe i ile Y YÖ'nin sosyal yaln, zl, , ölçen be maddeden olu an alt boyutu aras, ndaki negatif yönlü orta düzey korelasyonun ç, kmas, ölçe in ölçüt ba lant, l, geçerlili inin var oldu u ekinde yorumlanabilir. Y YÖ'nün, ölçüt geçerli ini test etmek amac, yla de Jong Gierveld and Kamphuis (1985) taraf, ndan yap, lan çal, mada; UCLA Yaln, zl, k Ölçe i ile Y YÖ puanlar, kar, la t, r, lm, t, r. ki ölçek puanlar, aras, nda .66 düzeyinde anlaml, bir ili ki saptanm, t, r. Gerritsen 1997 y, l, nda ya l, Hollandal, lar aras, nda yapt, , ara t, rmada, Y YÖ ile UCLA aras, nda korelasyonu .81 olarak bulmu tur (de Jong Gierveld, van Tilburg, 2011).

Bu sonuçlar Y YÖ'nün ölçüt geçerli inin sa land, , n, n kan, t, n, olu tururken, ayn, zamanda orijinal formla yap, lan ölçüt ba , nt, l, geçerlik çal, malar, ile de uyumludur.

Ölçe in ve alt boyutlar, n, n Cronbach Alpha ç tutarl, l, k katsay, lar, olan duygusal yaln, zl, k alt boyutunda .79, sosyal yaln, zl, k alt boyutunda .81 ve toplam puan için .85 incelendi inde; iç tutarl, l, klar, n, n ve bu anlamdaki güvenilirliklerinin iyi oldu unu göstermektedir. George ve Mallery (2003), Cronbach Alfa güvenilirlik katsay, lar, n, .90'dan büyük ise ömükemmelö, .80'den büyükse öiyö, .70'den büyük ise ökabul edilebilirö, .60'dan küçük ise ötart, , labilirö, .50'den büyük ise özay, fö, ve .50'den küçük ise ökabul edilemezö oldu unu belirtmi tir. Kalayc, (2008), Cronbach Alpha katsay, s, 0.00 Ö < 0.40 ise ölçe in güvenilir olmad, , n, ; 0.40 Ö < 0.60 ise ölçe in dü ük güvenilirlikte oldu unu; 0.60 Ö < 0.80 ise ölçek oldukça güvenilir oldu unu; 0.80 Ö < 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek oldu unu belirtmi tir. Özdamarö (2002) göre ölçe in Cronbach Alfa iç tutarl, l, k katsay, s, ; .80Ö < 1.00 aral, , nda ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir. Elde edilen sonuçlara göre Y YÖ'nin iç tutarl, l, , n, n ve bu anlamdaki güvenilirlik ölçümlerinin yeterli oldu u söylenebilir. Orijinal ölçe me arac, yla ilgili yap, lan iki ayr, güvenilirlik çal, mas, nda iç tutarl, l, k katsay, s, .97 ve .87 olarak bulunmu tur (de Jong Gierveld, van Tilburg, 2011). de Leeuw (1992)ün ara t, rmas, nda üç ayr, veri toplama yöntemi uygulayarak elde etti i verilerin sonucunda buldu u iç tutarl, l, k katsay, s, ise; .84, .83, .81 dir. Elde edilen sonuçlara göre Y YÖ'nin iç tutarl, l, , n, n orijinal ölçekle uyumlu oldu u görölmektedir.

Y YÖ'nin test-tekrar test tutarl, l, , n, n incelenmesinde, korelasyon katsay, lar,, Duygusal Yaln, zl, k boyutu için .90, Sosyal Yaln, zl, k boyutu için .93, toplam puan için .93 olarak oldukça yüksek bulunmu tur. Elde edilen de erler pozitif yönde yüksek düzeyde anlaml, korelasyonlara i aret etmektedir. Kline (2005), iki ölçüm aras, ndaki korelasyon düzeyinin yüksek olmas, n, n rastgele (random) hatalar, n minimal düzeye inmesini sa layaca , n, belirtmi tir. Bu sonuçlara göre Y YÖ'nün hem alt boyutlar hem de toplam puan aç, s, ndan kararl, ölçümler yapabildi i ve ölçüm güvenilirli inin yeterli oldu u söylenebilir.

Tüm bu bulgular, n ve de erlendirmelerin , , , nda, Y YÖ'nin Türkçe formunun 11 maddelik hâlinin, Türkiye'deki ya l, lar, n yaln, zl, k durumlar, n, iki temel boyut ve toplamda ölçebilece i konusunda yeterli kan, tlara sahip oldu u görölmektedir. Di er bir deyi le, ölçe in Türkçe formunun ölçmeyi amaçlad, , yap, lar,, duygusal yaln, zl, k, sosyal yaln, zl, k ve toplam yaln, zl, k boyutlar, n, geçerli ve güvenilir bir ekinde ölçebildi ine i aret etmektedir. Sonuç olarak Y YÖ ya l, lar, n yaln, zl, klar, n, n incelenmesini hedefleyen ara t, rmalarda kullan, ma haz, r hale geldi i söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Büyüköztürk, S. (2003). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Büyüköztürk, S., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (1. Baskı). Pegem Akademi, Ankara.
- Büyüköztürk, S., Çokluk, Ö., Kocakaya, G. (2010). *Çok Değişkenli İstatistik*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Dan, N.Z. (2009). *Kurumlarda Kalan Yaşlıların Yaşam Kalitesi ve Bunu Etkileyen Faktörler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.
- de Jong Gierveld, J. (1988). A review of loneliness: concept and definitions, determinants, and consequences. *Review in Clinical Gerontology*, 8:73-80.
- de Jong Gierveld, J. and Kamphuis, F.H. (1985). The development of a Rasch-type loneliness-scale. *Applied Psychological Measurement*, 9:289-299.
- de Jong Gierveld, J. and van Tilburg, T.G. (1991). Kwaliteitsbepaling van meetinstrumenten via triangulatie. In P.G. Swanborn, J. de Jong Gierveld, T.G. van Tilburg, A.E. Bronner, and G.W. Meijnen (Eds.), *Aspecten van onderzoek: Theorie, variabelen en praktijk* (pp. 29-64). Rijksuniversiteit Utrecht, Vakgroepen Planning, Organisatie en Beleid and Empirisch Theoretische Sociologie.
- de Jong Gierveld, J. and van Tilburg, T.G. (1992). Triangulatie in operationaliseringsmethoden. In G.J.N. Bruinsma and M.A. Zwanenburg (Eds.), *Methodologie voor bestuurskundigen: Stromingen en methoden* (p. 273-298). Muiderberg: Coutinho.
- de Jong Gierveld, J. and van Tilburg, T.G. (1999). Living arrangements of older adults in the Netherlands and Italy: Coresidence values and behaviour and their consequences for loneliness. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 14, 1-24.
- de Jong Gierveld, J. and van Tilburg, T.G. (2011). *Manual of the Loneliness Scale 1999*, VU University, Amsterdam, Erişim Tarihi:8 Ocak 2013. http://home.fsw.vu.nl/tg.van.tilburg/manual_loneliness_scale_1999.html
- de Leeuw, E.D. (1992). *Data quality in mail, telephone, and face-to-face surveys*. PhD Dissertation, Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Dykstra, P.A. (2004). Diversity in partnership histories: Implications for older adults' social integration. In C. Phillipson, G. Allan, and D. Morgan (Eds.), *Social networks and social exclusion: Sociological and policy issues* (pp. 117-141). London: Ashgate.
- Ertan, T., Eker, E. ve Kar, V. (1997). Geriatrik Depresyon Ölçeğinin Türk yaşlı nüfusunda geçerlilik ve güvenilirliği. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 34(1):62-71.
- Eser, S., Saatli, G., Eser, E., Baydur, H. ve Fidaner, C. (2010). Yaşlılar için Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Modülü WHOQOL-OLD: Türkiye alan çalışması, Türkçe sürüm geçerlilik ve güvenilirlik sonuçları. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(1):37-48.
- Gökçe Kutsal, Y. (2006). *Yaşlıların Dünyanın Yaşlı İnsanları, 65 Yaş Üzeri Yaşam Rehberi* (1. baskı), Meditime Ltd. İstanbul. (s.36-42).
- Grygiel, P., Humenny, G., Rebisz, S., Switaj, P. and Sikorska-Grygiel, J. (2013). Validating the polish adaptation of the 11-item De Jong Gierveld Loneliness Scale. *European Journal of Psychological Assessment*, 29(2):129-139.
- Kalaycı, S. (2008). *SPSS Uygulamaları, Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (Üçüncü Baskı). Asil Yayıncılık, Ankara.

- Kline, R. B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (2nd ed.). The Guilford Press, New York.
- Korporaal, M., Broese van Groenou, M.I. and van Tilburg, T.G. (2008). Effects of own and spousal disability on loneliness among older adults. *Journal of Aging and Health*, 20:306-325.
- Öner, N. (1987). Kültürleraras, ölçek uyarlamas,nda bir yöntembilim modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*, 6(21):80-83.
- Özdamar, K. (2002). *Paket Programlar ile Statistiki Veri Analizi*. (4.Bask.) Kaan Yayınlar,, Eskişehir.
- Peplau, L.A. and Perlman, D. (1982). Perspective on loneliness. In L.A. Peplau and D.Perlman (Eds), *Loneliness: A Sourcebook of Current Theory, Research, and Therapy*. (pp. 168). Wiley Interscience, New York.
- Ahın, N. (1994). Psikoloji ara tirmalar,nda ölçek kullan,m,. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(33):19-26.
- Sivi , R. and Demir, A. (2004). *Ageing and mental health in the developing world: Turkish case*. International Federation on Ageing 7th Global Conference, Singapore.
- Sullivan, H. S. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. W.W. Norton and Company, New York.
- Tabachnick, B. G. and Fidell L. S. (1996). *Using multivariate statistics*. Harper Collins College Publishers, USA.
- Treacy,P., Butler, M., Byrne, A., Drennan, J., Fealy, G., Frazer, K., and K. Irving (2004). *Loneliness and Social Isolation Among Older Irish People*. School of Nursing and Midwifery University College Dublin, Report no. 84.
- TÜK, (2013). Türkiye İstatistik Kurumu, *İstatistiklerle Yaşlılar*, <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim Tarihi: 27.01.2015).
- van Baarsen, B. (2001). *How's Life? Adaptation to Widowhood in Later Life and the Consequences of Partner Death on the Experienced Emotional and Social Loneliness*. PhD Dissertation, Vrije Universiteit, Amsterdam.
- van Tilburg, T.G. (1988). *Verkregen en Gewenste Ondersteuning in Het Licht van Eenzaamheidservaringen* [Obtained and desired social support in association with loneliness]. PhD Dissertation, Vrije Universiteit, Amsterdam.
- van Tilburg, T.G. and de Jong Gierveld, J. (1999). Cesurbepaling van de eenzaamheidsschaal (Cutting scores on the De Jong Gierveld Loneliness Scale). *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie*, 30:158-163.
- van Tilburg, T.G., Havens, B. and de Jong Gierveld, J. (2004). Loneliness among older adults in the Netherlands, Italy and Canada: A multifaceted comparison. *Canadian Journal on Aging*, 23:169-180.
- Victor, C., Scameler, S. and Bond, J. (2012). *The Social World Order Of Older People*, New York: Springer Publishing Company, LLC. E-book ISBN: 978-0-8261-0800-5
- Weiss, R.S. (1973). *Loneliness: The experience of emotion and social isolation*. MIT Press, Cambridge
- Yesavage J.A, Brink T.L, Rose T.I and et al. (1983). Development and validation of a geriatric depression screening scale: A preliminary report. *J Psychiatric Research*, 17:37-49.